

คอลัมน์ “แจ่งสี่เบี้ย” ฉบับวันที่ 4 มีนาคม 2568

ส่องภารกิจสร้างโอกาสการศึกษา ผ่าน กสศ. และ มูลนิธิ 50 ปี ธปท.

ดร.พรเพ็ญ สดศรีชัย

ธนาคารแห่งประเทศไทย

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจระยะ โดยเฉพาะในบริบทของไทยที่ปัจจุบันเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้าง “แก่ง่อนรอย” การเพิ่มคุณภาพคนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อชดเชยไม่ให้ศักยภาพการเติบโตของเศรษฐกิจถดถอยลงมากจากจำนวนคนที่ลดลง โดย Growth แรงงานในช่วง 20 ปีย้อนหลัง (ปี 2547-56) โต 1.2% เทียบกับช่วง 10 ปีหลัง (ปี 2557-66) แทบจะเหลือ 0% ผลก็คือ GDP ไทยในช่วงหลังโตต่ำตาม ทางรอดที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาคุณภาพของคนผ่านการศึกษา

แบงก์ชาติมีส่วนสนับสนุนการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กยากจน โดยได้จัดตั้ง มูลนิธิ 50 ปี ธปท. ขึ้นในปี 2535 ในโอกาสครบรอบ 50 ปี แห่งการสถาปนา ธปท. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ไขปัญหาทางการศึกษา และสืบทอดเจตนารมณ์ที่มีมาตั้งแต่อดีตผู้ว่าฯ การปวย อึ้งภากรณ์ จนถึงปัจจุบัน โดยได้รับการสนับสนุนจาก ธปท. ผู้บริหาร และพนักงาน ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธา บริจาคเงิน

ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา มูลนิธิฯ มีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างโอกาสแก่เด็กยากจนให้สามารถเรียนจบในหลายสาขาอาชีพ หนึ่งในมุมมองของเด็กที่ได้รับทุน สะท้อนให้ฟังว่า “ขอบคุณมากค่ะ ที่มอบโอกาสให้หนู พวกพี่เป็นเหมือนแสงสว่างของหนู ถ้าไม่ได้รับทุนนี้ หนูก็คงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ” และยังมีเสียงจากน้องคนอื่นๆ ซึ่ง พระสยาม BOT Magazine (4 ต.ค.67) ได้รวบรวมไว้ค่ะ

ในปี 2566 มูลนิธิฯ ได้ทำ MOU กับ กสศ. เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนยากจนผ่านโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงของ กสศ. ในหลายหลักสูตร โดยมุ่งหวังให้เด็กกลุ่มนี้โตเป็นกลุ่มคนทำงานที่จะมีบทบาทมากขึ้นในโลกยุคใหม่ ทั้งเรื่องดิจิทัล เทคโนโลยี และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และให้รอดจากการเป็นแรงงานทักษะต่ำ ซึ่งจะมีผลต่อการหลุดออกจากกับดักความยากจนข้ามรุ่นได้ และตอบโจทย์ทางเศรษฐกิจของประเทศควบคู่กันด้วย

ทาง กสศ. เอง ยังมีโครงการดีๆ ทั้งประเภททุนต่างๆ ที่หลากหลาย รองรับเด็กหลายกลุ่ม และยังร่วมมือกับหลายหน่วยงาน รวมถึงมูลนิธิ 50 ปี ธปท. เป็นภาคี “All for Education” โดยเห็นตรงกันว่า การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็น Game changer ที่จำเป็นของประเทศ

ในฐานะกรรมการและเลขานุการมูลนิธิ 50 ปี ธปท. ผู้เขียนมีโอกาสเป็นวิทยากรในการเสวนางานมหกรรมรวมพลังนักสร้างการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเด็กทุกคน ที่จัดโดย กสศ. เมื่อ ส.ค. 67 โดยได้เสนอความเห็นว่าการสร้างโอกาสทางการศึกษาควรมี T.R.U.S.T ประกอบด้วย

- **Technology** คือ Big data ระบบฐานข้อมูล ที่เชื่อมโยงกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น iSEE (Information System for Equitable Education) ซึ่งเป็น data platform ที่ กสศ. พัฒนาขึ้น เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลทุนที่หลากหลายของแต่ละสำนักภายใน กสศ. กับฐานข้อมูลของหลายหน่วยงาน อาทิ ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ฐานข้อมูลทะเบียนนักเรียนจากหลายหน่วยงาน
- **Right person** คือ การค้นหา “เด็กที่ใช่” ซึ่งเป็นเด็กยากจน ด้อยโอกาส เช่น กสศ. มีการคัดกรองนักเรียนยากจน ที่เรียกว่า Proxy Means Test (PMT) ภายใต้เงื่อนไขการมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนยากจนไม่เกิน 3000 บาท/คน/เดือน และข้อมูลเพิ่มเติม บ่งบอกระดับความยากจนของครัวเรือน อีก 8 ด้าน อาทิ ครอบครัวมีภาระพึ่งพิง ลักษณะที่อยู่อาศัย ของใช้ในครัวเรือน เป็นต้น
- **Understanding** คือ ความเข้าใจจากครอบครัว และ ครู ในการส่งเสริมการศึกษา
- **Support** คือ แรงสนับสนุนจากภาครัฐ และ ภาควิชา All for Education ซึ่งนอกจากงบแล้ว ภาครัฐอาจเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้บริจาคเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นได้อีก ด้วยการเพิ่มอัตราค่าลดหย่อนภาษีเป็น 2 เท่าสำหรับเงินบริจาคเพื่อการศึกษาแก่มูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ด้านนี้
- **Transparency** คือ การเปิดเผยกระบวนการ และการจัดสรรทุนอย่างโปร่งใส

ตามรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568 ที่จัดทำโดย กสศ. เมื่อเดือนที่แล้ว สะท้อนว่า จากผลประเมิน PISA ของ OECD ปี 2565 พบว่า นักเรียนไทยอายุ 15 ปี กว่า 2 ใน 3 มีสมรรถนะด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐาน และ กว่าครึ่งมีสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐาน โดยเด็กยากจนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ต่ำกว่าเด็กรวย

ที่น่าสนใจ คือ มีนักเรียนในครัวเรือนยากจนที่สุดแต่สามารถทำคะแนนสมรรถนะด้านคณิตศาสตร์ได้ในระดับสูงสุด 25% ของประเทศ หรือ “กลุ่มนักเรียนช้างเผือก” ซึ่งประเทศไทยมีกว่า 15% ซึ่งหากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ก็จะเป็นการสูญเสียโอกาสของประเทศ

กสศ. ยังชี้ว่า ไทยมีรายจ่ายด้านการศึกษารวมต่อ GDP ราว 4.9% ใกล้เคียงค่าเฉลี่ย OECD แต่การจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษายังมีสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย (4% ของรายจ่ายด้านการศึกษา) จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อาทิ การเพิ่มศักยภาพของสวัสดิการแบบมุ่งเป้า (Targeting) เพื่อลดต้นทุนการเข้าถึงการศึกษาให้กับเด็กที่มาจากครัวเรือนซึ่งมีรายได้น้อยที่สุดของประเทศ และควรมีการบูรณาการข้อมูลรายบุคคลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเกิดความเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลระหว่างกัน

นอกจากนี้ กสศ. ยังมีข้อเสนอแนะให้ยกระดับบัตรประจำตัวประชาชนของเด็กเยาวชนให้เป็น Learning Passport โดยรัฐสามารถจัดสรรการอุดหนุนไปยังเลข 13 หลักของเด็กเยาวชนโดยตรง โดยเฉพาะผู้อาศัยอยู่กับครัวเรือนยากจนและเปราะบาง เพื่อที่เด็กจะสามารถใช้เครดิตดังกล่าวในการเลือกเรียนได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งใช้ในการเก็บข้อมูลเครดิตการเรียน เพื่อการศึกษาต่อ และ สมัครงานในอนาคตได้ โดยที่สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) และ ธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ (National Credit Bank) เป็นกลไกที่จะช่วยให้การเรียนรู้ทุกรูปแบบสามารถเทียบโอนหน่วยกิต เชื่อมต่อกันได้ทั้งหมดตลอดช่วงชีวิต นับเป็นการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยกระดับทักษะอาชีพ และขจัดปัญหาครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นได้

ทั้งหมดนี้ เป็นภารกิจการสร้างโอกาสการศึกษา ที่มี กสศ. เป็นหน่วยงานหลัก โดยมูลนิธิ 50 ปี
รพท. เป็นหนึ่งในภาคี “All for Education” เพื่อสนับสนุนการเพิ่มคุณภาพคน ตบโจทย์การเพิ่ม
ศักยภาพเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืนค่ะ

** บทความนี้เป็นความคิดเห็นส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด **